

STLI	Mis see on?	Kuidas ja millal avaldub?	Kuidas levib?	Kuidas ravida?	Mida veel teada?
Gonorröa e tripper	Tekitajaks on bakter nimega <i>Neisseria gonorrhoea</i> , mis kahjustab meestel kusiti limaskestast ja naistel emakakaela limaskestast. Võib kahjustada ka neelu ja pärasoolt.	Tunnused: Naistel võib paar päeva kuni kaks nädalat pärast nakatumist tekkida rohke voolus tupest ja urineerimine võib olla valulik. Meestel võib esineda eritist peenisest või on urineerimine valulik.	Levib kaitsmata tupe-, päraku- ja suuseksi ajal partneriga, kellel on gonorröa.	Gonorröa allub hästi antibiootikumravile.	Võimalikud tüsistused väljaravimata haiguse puhul: Meestel: munandimanuste või eesnäärme põletik. Naistel: munajuhade põletik, mis võib omakorda põhjustada lastetust. Haigus võib korduda.
Hepatiit B	Tekitajaks on väga nakkav B-hepatiidi viirus (HBV), mis põhjustab maksapõletikku ja võib põhjustada kroonilisi maksakahjustusi.	Sümptomid võivad ilmnedas kuus nädalat kuni kuus kuud pärast nakatumist. Tunnused: Väsimus, iiveldus, gripitaolised sümptomid, kõhuvalu, silmade ja naha kollasus, tume uriin ja hele väljaheide.	Levib kaitsmata tupe-, päraku- ja suuseksi ajal ning verega (ka näiteks nõelte ja süstalde ühisel kasutamisel)	Haiguse ägedas faasis ravitakse ainult sümptomeid. Kroonilise B-hepatiidi raviks kasutatakse mite-ravimeid. B-hepatiidi viirust ei saa välja ravida, enamikul kaob see organismist ise, aga mitte kõigil.	B-hepatiidi vastu on olemas vaktsiin! Alates 2003. aastast vaktsineeritakse Eestis B-hepatiidi vastu vastsündinuid, alates 1999. aastast neid 13-aastaseid, kes pole sünnijärgselt vaktsiini saanud. Soovi korral saab lasta end vaktsineerida ka hilisemas vanuses. Kui põed B-hepatiiti, tuleks kindlasti vaktsineerida sinu püsipartnerit.
Herpes ehk lihtohatis suguelunditel ehk genitaalherpes	Tekitajaks <i>Herpes simplex'i</i> viirus (HSV). Herpesviirusesse nakatumine võib põhjustada villide teket nakatumiskohal. Kõige tuntum herpes vorm on nn ohatis, mis esineb huultel või suu limaskestal. Kui herpesviirusest põhjustatud villikesed esinevad suguelunditel või nende ümbruses, siis nimetatakse haigust genitaalherpeseks.	Villid võivad tekkida tuppe, pärakusse või nende ümbrusesse, samuti peenisele või munanditele. Lisaks võivad suurenedas kubeme lümfisõlmed ja esineda valulikke urineerimist. Esimesel korral on haigus hoog kõige valulikum, kaasnedas võib ka gripilaadne haigestumine palavikuga, hiljem sümptomid vähenevad. Sümptomid kaovad nädala-paari jooksul iseenesest, kuid viirus jääb organismi püsima. Sümptomid võivad, ehkki ei pruugi korduda.	Genitaalherpes levib nii suu-, tupe- kui pärakuseksi ajal. Nakatumise allikaks on enamasti herpes villides ja haavandites olev vedelik. Kui villid või haavandeid esineb väljaspool kondoomiga kaitstavat piirkonda, on genitaalherpese ägenemise ajal parem seksist üldse hoiduda, sest kondoom ei pruugi piisavat kaitset pakuda.	Herpest ei saa välja ravida. Olemasolevad ravimid leevendavad haigustunnuseid, lühendavad lööbe kestvust ja võivad pikendada lööbimiste vahelist perioodi. Inimesed, kellel löövet ei ole, ravi ei vaja. Kuna aga herpesega inimene võib oma partnerit nakatada ka siis, kui tal endal löövet pole, peab ta seksuaalvahekorra ajal alati kasutama kondoomi või latekskaitset.	Rase naine, kellel on herpes, võib sünnituse ajal nakatada vastsündinut. Seetõttu peab sünnitaja, kellel on suguelundite herpes, sünnitust vastu võtvale arstile seda ütlemas.
HIV	HIV (<i>Human immunodeficiency virus</i>) on viirus, mis nõrgestab inimese immuunsüsteemi ja tekitab AIDSi (omandatud immuunpuudulikkuse sündroomi) e HIV-tõbe.	Nakatumise esimestel aastatel sümptomid sageli puuduvad. Tavalised tunnused on põhjusetas suur kaalu kaotus, pidev väsimus, palavik, mis kestab mitu nädalat, higistamine, kõhulahtisus, kuiv kõha, suurenenud lümfisõlmed kaenlaalustes ja kubemepiirkonnas. Nahale või suhu tekivad sinikasarnased plekid, mis ei lähe ära.	HIV levib kaitsmata tupe-, päraku- ja suuseksi ajal, nõelte ja süstalde ühisel kasutamisel ja HIV-positiivselt emalt lapsele. Inimene nakatub HI-viirusesse, kui see satub tema vereringesse.	HIV-nakkust ei saa välja ravida. Olemasolevad ravimid leevendavad haigustunnuseid, tugevdavad immuunsüsteemi vastupidavust ja pikendavad inimese eluiga.	Kuigi HIV-nakkuse vastu ei saa ennast vaktsineerida, saab seda ennetada (kasutades iga seksuaalvahekorra ajal kondoomi ning mitte jagades süstlasid, nõelu, tätoveerimis- ja augustamisvahendeid).
Klamüdiios	Tekitajaks on bakter nimega <i>Chlamydia trachomatis</i> , mis põhjustab kuse- ja suguelundite põletikke.	Klamüdiiosi nakatumisel võib esineda rohkenenud voolust tupest, ebaregulaarset veritsust tupest (eriti pärast seksuaalvahekorra) või valu alakõhus. Meestel võib esineda eritist peenisest või on urineerimine valulik.	Levib kaitsmata tupe-, päraku- ja suuseksi ajal.	Klamüdiios allub hästi antibiootikumravile.	Võimalikud tüsistused väljaravimata haiguse puhul: Meestel: munandimanuste ja ka eesnäärme põletik. Naistel: võib olla lastetuse või emakavälise raseduse põhjuseks ning rase klamüdiiosihaige naine võib sünnituse käigus nakatada oma vastsündinut. Haigus võib korduda.
Papilloomviirus (HPV): kondüloomid (genitaal-tüükad) ja emakakaelavähk.	Tekitajaks on inimese papilloomviirus (<i>Human Papilloma Virus</i>), mis tekitab õrnroosid nahavärvi näsasid või tüükataolisi moodustisi suguelundite piirkonnas. Need võivad olla erineva suuruse ja kujuga, üsna tihti lillkapsa sarnased.	Tekkinud näsad võivad nii meestel kui ka naistel põhjustada sügelust, valulikkust, eritist, vähest veritsust, lõhekesi ja muid põletikulisi nähtusi, eriti kui lisandub mingi muu nakkus. Tavaliselt esineb hulk väikeseid nahavärvi näsasid, mis võivad kasvada ja levida. Kondüloomid võivad tekkida nädalaid kuni aastaid pärast nakatumist ja tavaliselt iseenesest ära ei kao.	Levib seksuaalsel teel ja nahk-naha kontaktil.	HPV-infektsiooni ei ole võimalik välja ravida (nagu ka HIVi ja herpes). Kondüloomid aga alluvad suhteliselt hästi ravile, kui määrada neid spetsiaalse ravimiga. Vahel on vaja kasutada ka muid ravivõtteid: külmutamine, kõrvetamine, laserravi. Partnerid vajavad ravi juhul, kui ka neil esinevad kondüloomid.	Inimese papilloomviiruse teatud tüved põhjustavad emakakaelavähki, harvem võivad need põhjustada ka teiste paikmete vähki nii meestel kui ka naistel. Papilloomviiruse enamlevinud tüvedesse nakatumist ja neist tingitud haigustesse jäämist saab ennetada HPV-vastase vaktsiiniga.
Kubemetäid	Kubemetäid (<i>Phthirus pubis</i>) on hallikaspruunika värvusega, 2–3 mm suurused parasiidid, kes elavad kubemekarvades ja palju-nevad munedes.	Kubemetäid põhjustavad sügelust kubemekarvades paar päeva või nädalat pärast intiimset kehalist kokkupuudet kellegagi, kellel on kubemetäid.	Levivad tupe, päraku- ja suuseksi ajal, aga ka muude tihedate kehaliste kontaktide ajal või ühise voodipesu kaudu.	Raviks saab osta apteegist kubemetäide vastast ravimit ning seda hoolikalt kasutusjuhendit järgides kasutada. Kindlasti tuleb pesta oma riided, linad ja käterätid, et hävitada täid ja munad. Samuti tuleb ravida partnerit.	Parem on mitte jagada teistega oma aluspesu ja kasutada alati puhast voodipesu. Haigus võib korduda.
Sügelised	Sügelisi tekitav sügelislest (<i>Sarcoptes scabiei var. Hominis</i>) on väike, palja silmaga peaaegu nähtamatu parasiit.	Umbes 2–3 nädalat pärast nakatumist tekib tugev sügelemine, mis ägeneb tavaliselt õhtuti enne magama jäämist. Enamasti pesitsevad lestad kohtades, kus nahk on õrnem: suguelundite ümbruses, munandikottidel, kaenlaalustes, sõrmede vahel, käsivartel, rinnadadel, kõhul ja reitel.	Sügelised levivad tupe-, päraku- ja suuseksi ajal ja tihedate kehaliste kontaktide kaudu, nt ühes voodis magades.	Apteegist tuleb osta sügeliste-vastane ravim. Järgige hoolikalt kasutusjuhendit ning peske oma riided, linad ja käterätid. Ravida tuleb kõiki lähikondseid hoolimata sellest, kas nad sügelevad või mitte.	Ärge jagage teistega oma aluspesu ja kasutage alati puhast voodipesu. Haigus võib korduda.
Süüfilis	Tekitajaks on bakter nimega <i>Treponema pallidum</i> . Suguelundite piirkonnas algav haigus võib teatud aja pärast muutuda süsteemseks (paljusid organeid haaravaks) haiguseks.	Kuni 4 nädalat pärast nakatumist võib tekkida üks või mitu tihket, valutut, roosakaspunast haavandit. Mõne aja pärast suurenevad selle piirkonna lümfisõlmed, mis on samuti valutud. Haavandid võivad ka ise paraneda, kuid haigus areneb edasi. Võivad esineda ka üldnähud: halvenenud enesetunne, väsimus, jne. Need nähud võivad ka ise kaduda ja jälle uuesti tekkida.	Levib kaitsmata tupe-, päraku- ja suuseksi ajal. Väga harva võib nakkus levida ka vere kaudu või haigelt emalt lootele raseduse või sünnituse ajal.	Süüfilist on võimalik ravida antibiootikumidega, kuid vaid esimeses ja teises staadiumis.	Võimalikud tüsistused väljaravimata haiguse puhul: kahjustused kesknärvisüsteemis ja südame-veresoonkonnas. Haigus võib korduda.
Trihhomonias	Tekitajaks on algloomade hulka kuuluv parasiit nimega <i>Trichomonas vaginalis</i> .	Trihhomonias tekijad põhjustavad põletikku tupe või kusiti limaskestas. Naistel: lehkav vahutav tupevoolus, mis võib mõnikord olla veresegune. Võib esineda ka suguelundite turset ja valulikkust. Meestel: haigustunnused sageli puuduvad, vahel võib meestel esineda eritist ja valu kusitis või valulikkust kusemisel.	Trihhomonias levib põhiliselt seksuaalsel teel.	Trihhomonias allub hästi antibiootikumravile.	Haigus võib korduda.
Mükoplasmoos	Mükoplasmoosi tekitaja on <i>Mycoplasma genitalium</i> bakter, mis põhjustab klamüdiiosiga sarnanevat suguteede põletikku.	Mükoplasma võib põhjustada naistel rohkenenud voolust, vahekorrajärgset veritsust ja alakõhuvalu. Meestel võib esineda limast eritist kusitist või valulikke urineerimist.	Mükoplasmoos levib põhiliselt seksuaalsel teel.	Mükoplasmat on võimalik ravida. Kui mükoplasmat õigel ajal ei ravita, võib see põhjustada väikese vaagna põletikulist haigust ja emakavälise raseduse naistel, viljatust nii meestel kui ka naistel.	NB! Mükoplasmade perekonna teisi liike: <i>Mycoplasma hominis</i> 't ja <i>Ureaplasma parvum</i> 'it ei peeta suguhaiguste tekitajateks. Ehkki mõnes kliinikus nende osas testitakse, pole see reeglina otstatarbekas, samuti ei vaja nad ravi. <i>Ureaplasma urealyticum</i> võib põhjustada meestel kusitipõletikku ja vajab tuvastamisel ravi, naistel teda haigustekitajaks ei peeta.

STLId kulgevad sageli ilma igasuguste haigustunnusteta. Ka sümptomite puudumisel võib haigus partnerile üle kanduda.

